

Witte mono-cépagewijnen uit de Loire

Proefavond 18 oktober 2014 - o.l.v. Patrick Brock

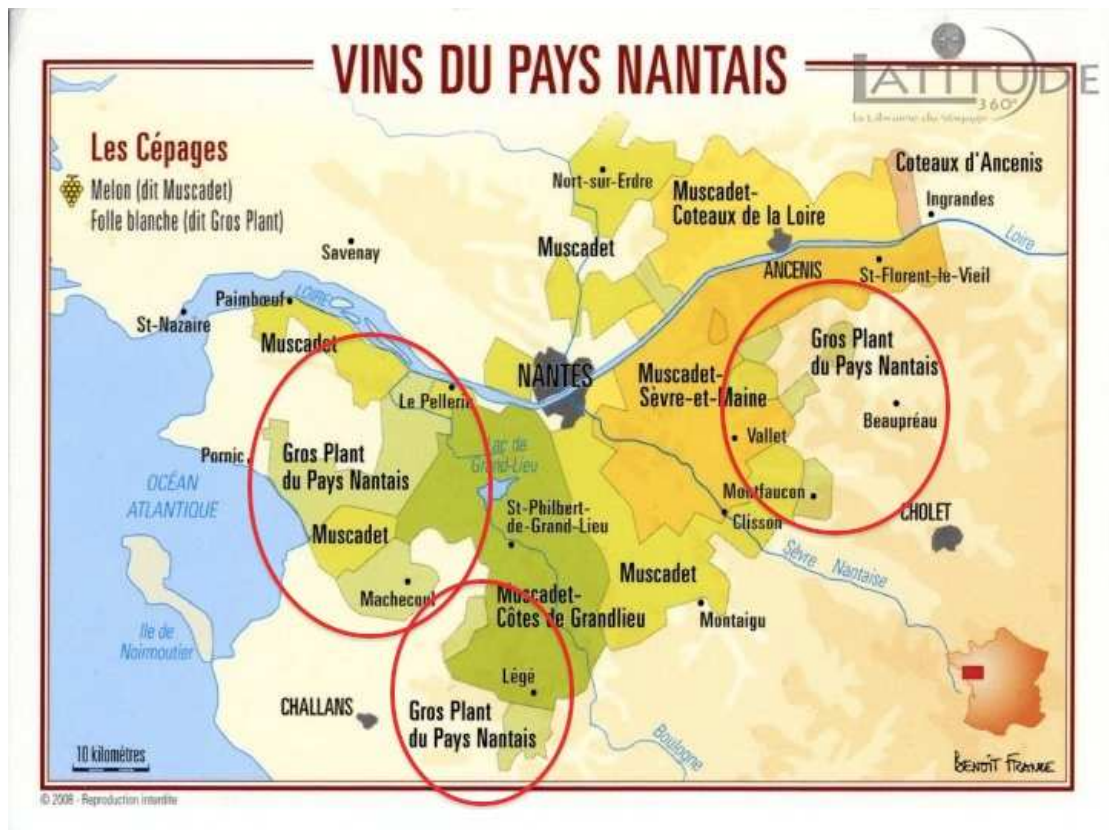
Na de voorbije jaren théma's als Savennières, Saumur en Chinon te hebben aangesneden hoef ik de Loirevallei niet meer te situeren. Dat er langsheen deze rivier schitterende wijnen worden geproduceerd is jullie evenmin onbekend. Waar we tijdens deze degustatie evenwel op focussen zijn de witte druivenrassen die er worden geteeld en waarvan wijnen met AOP erkenning worden gemaakt. Dit maakt dat deze proefavond, of althans de wijnen, wat moeilijker beoordeeld zullen kunnen worden. We zijn immers gewoon om wijnen met elkaar te vergelijken en laat dat nu net het probleem zijn hoewel ... enige verwantschap toch zal blijken. Laten we dus maar meteen met de deur in huis vallen.

Folle Blanche (Gros Plant)

Deze druif werd voor het eerst genoemd in 1696 in Chérac, een dorpje in de Charente-Maritime, waar hij van oudsher werd gebruikt voor de productie van cognac en armagnac. Op een gegeven ogenblik moet dit in Frankrijk zelfs één van de meest aangeplante variëteiten zijn geweest. Maar, na de Phylloxera plaag, bleek de Folle Blanche zich slecht te

laten enten waarna hij geleidelijk door andere druivenrassen werd vervangen. De naam folle verwijst vermoedelijk op krachtige groei en hoge opbrengst die de wijnstok weet te genereren. De betekenis van het synoniem "**gros plant**" laat zich gemakkelijk raden, namelijk grote wijnstok. DNA-onderzoek wees uit dat folle blanche werd gebruikt om de Baco Blanc, de Baco Noir en de Folignan te kweken en dat hij zelf afstamt van de Gouais Blanc. Aangezien ook verwantschap met de Jurançon Blanc werd aangetoond, wordt duidelijk dat de oorsprong van deze variëteit te vinden is in de Gers in het zuidwesten van Frankrijk. Hoewel de druif thans nagenoeg uitsluitend in de regio rond Nantes aan de Atlantische Oceaan wordt verbouwd verdient hij, door zijn van nature forse opbrengst en hoge zuurgraad, ook in warmere wijnstroken te worden aangeplant. Te Vienne, de enige andere streek in Frankrijk waar de wijnstok in voldoende aantallen is aangeplant, wordt hij vermengd met edeler cépages. De totale aanplant is inmiddels sterk teruggelopen van ±16.000 in de jaren 1950 tot nog maar 1.700 in 2009. Zeer kleine plantages komen voor in Spanje en in Californië (112 ha, voornamelijk rond San Benito) waar hij wordt aangewend om slobberwijnen wat extra zuur te bezorgen.

Domaine de la Landelle 2012 - AOP Gros Plant sur lie

Dit domein, gerund door Michel en François Libeau, ligt te Lo-roux-Bottereau. Twee van de 22 ha grote wijngaard is beplant met folle blanche. De bodem is samengesteld uit schistes en kalk en de leeftijd van de wijnstokken ligt tussen 30 en 70 jaar. Het rendement ligt op 50 hl/ha en de oogst geschiedt manueel. De gisting vindt plaats in temperatuur gecontroleerde cuves en de wijn krijgt een opvoeding op de gistcellen (sur lie) tot botteling in de lente.

Melon de Bourgogne (Muscadet)

Muscadet, het meest gebruikte synoniem voor deze toch verrassend bereide variëteit, kent iedereen. Hoewel men aanneemt dat Bourgogne – waar hij althans in theorie, zo niet in de praktijk, nog groeit – zijn land van herkomst is, wordt hij thans vrijwel uitsluitend aan de Loire monding gebruikt voor de productie van de gelijknamige wijn. In de wijngaarden rond Nantes en de Atlantische Loirestreek werden door de strenge winter van 1709 zoveel wijnstokken verwoest dat er een nieuw ras

nodig was, waarna de Melon werd geïntroduceerd. Sinds hij er exclusief wordt gebruikt voor de productie van de lichte en droge witte wijn Muscadet is ook de druif er onder deze benaming bekend. Hoewel dit ras tot de 18de eeuw vrij algemeen voorkwam in de Bourgogne mag hij er thans nog enkel gebruikt worden voor de Bourgogne Grand Ordinaire.

Uit DNA-analyse blijkt dat Melon de Bourgogne een kruising is tussen Pinot blanc en, jawel, Gouais blanc.

Overigens waren de Californiërs stomverbaasd toen ze in de jaren 1970, tijdens een inspectiebezoek van de Franse professor Pierre Galet aan de proefvelden van Davis, vernamen dat de druif die zij voor Pinot Blanc versleten, in werkelijkheid de Melon de Bourgogne was. In de US wordt hij verbouwd op zo'n 800 ha in vooral de hoger gelegen wijngaarden van Sonoma County en in het district Pinnacles van Monterey County, alsook in de koelere staat Oregon.

Vignerons du Pallet - Jubilation 2009 AOP Muscadet de Sèvre et Maine "Le Pallet"

Een groep van 10 individuele wijnbouwers die zich voor het maken van deze wijn hebben verenigd onder het motto :

“Plus fort ensemble que le plus fort de l'ensemble”.

Door eenieders vaardigheid te bundelen kunnen zij beter inspelen op het veelzijdige beroep van wijnboer.

Het doel van deze “culturele revolutie” is om van hun wijnhuizen duurzame bedrijven te maken, dat wil zeggen met respect voor de natuur, sociaal rechtvaardig en economisch levensvatbaar.

De druiven voor deze wijn komen van de beste percelen van de respectievelijke vignerons. De wijnstokken hebben een gemiddelde leeftijd van 30 jaar en de bodem bestaat uit een dunne bovenlaag op stenige ondergrond van schistes, graniet en gneiss. Een vendage verte in juli zorgde voor een kwantitatieve selectie en tijdens een tweede kwalitatieve passage begin september werden aangetaste druifjes weggeknipt. De druiven werden geplukt bij volle rijpheid, ondergingen een langzame persing en een koude stabilisatie gedurende 5 dagen. De wijn geniet deels een opvoeding op hout en ondergaat de malo-lactische gisting. Botteling geschiedde na 18 maanden sur lie.

Tressallier (Sacy)

Volgens Gallet mag men aannemen dat deze druif in de 13de eeuw uit Italië naar Frankrijk kwam, waar hij door de monniken van de abdij de Reigny (l'Yonne) verbouwd werd te Vermonton.

Volgens DNA-onderzoek zou hij, net als 15 andere cépages, het resultaat zijn van een kruising tussen Gouais blanc en Pinot. De druif kwam op grote schaal voor in Bourgogne waar het Parlement van Besançon hem in 1782 officieel in de ban deed. Thans mag hij er enkel nog gebruikt worden voor de passe-tout-grains, de Bourgogne Grand Ordinaire en voor Crémant de Bourgogne. Hij kwam ook voor in het departement Franche-Comté (Jura) en in het dode hart van Frankrijk, zijnde Saint-Pourçain-sur-Sioule waar hij thans nog steeds, in combinatie met sauvignon blanc, chardonnay en/of alligoté, verantwoordelijk is voor eigenzinnige onvoorspelbare wijnen. De totale aanplant is inmiddels teruggegaan van 655 ha in 1958 naar 80 ha in 1994.

Domaines de la Sourde 2009 - AOP Saint-Pourçain

Het Domaine de la Sourde van Cédric et Benoit Bonvin ligt te Louchy-Montfand nabij Verneuil-en-Bourbonnais in het département Allier in de Auvergne.

Hoewel de wetgeving voorschrijft dat Saint-Pourçain een mengwijn is, maken zij, net als nog 2 à 3 andere wijndomeinen in de regio een 100% Tressallier wijn en streven zij een officiële erkenning na.

De bodem van de wijngaard, gelegen op 300 m hoogte, bestaat uit klei en graniet en de leeftijd van de wijnstokken bedraagt 20 à 25 jaar. De plantdichtheid is 4.000 stekken/ha en er wordt een sélection parcellaire uitgevoerd. Na de oogst vindt een débourbage van ± 48 uur plaats waarna een gisting volgt van 3 weken op lage temperatuur, gevolgd door een opvoeding van 2 maanden sur lie.

Romorantin

Volgens een legende door Koning Francis I van Frankrijk (1494–1547) in de Loire geïntroduceerd. De gemeente Romorantin-Lanthenay ligt niet ver van het gebied waar deze druif wordt verbouwd, met name de AOP Cheverny, en suggereert een geografische connectie – de Koning was afkomstig van deze regio – met de naam van de druif. Volgens DNA onderzoek blijkt hij, net als chardonnay, aligoté en zovele andere, af te stammen van Gouais blanc en in dit geval de Pinot teinturier. Behalve in het departement Loir-et-Cher, waar hij 300 ha besloeg, was hij in 1979 nergens grootscheeps aangeplant. Thans beperkt zijn verspreiding zich tot Cheverny.

Philippe Tessier - La Porte Dorée 2010 - AOP Cour Cheverny

Dit familiale domein van 23 ha te Cheverny ligt langs de weg die leidt naar de kastelen van Chambord, Cheverny, Blois en Troussay.

In 1981 nam Philippe het domein over van zijn vader Roger, die het in 1961 had opgericht.

De wijnstokken met een leeftijd van 40 tot 90 jaar staan op een bodem van klei/zandsteen op kalk. De plantdichtheid bedraagt 5.800 stokken/ha en het rendement 35 hl/ha. De druiven worden manueel geoogst, vergisten op natuurlijke wijze (indigene gistcellen) en er wordt niet gechaptaliseerd. De vinificatie start onmiddellijk na de persing. Een lange alcoholische gisting wordt gevolgd door de malo-lactische en een opvoeding op hout gedurende 10 maanden voor 85% van de productie.

Om het hoofd te bieden aan het huidige economisch klimaat wordt inmiddels volop geëxperimenteerd. Ik proefde op het domein ook een uitstekende vendage tardive en een houtgelagerde wijn van 100% romorantin.

Chasselas

Dit is zowel een wijndruif als, maar dan in mindere mate, tafeldruif. Dit laatste heeft hij te danken aan Turkije waar hij als eetdruif wordt geteeld. Zijn verleden kan zonder meer als opmerkelijk worden beschouwd. Het zou wel eens de oudst bekende wijnstok kunnen zijn die door de mens verbouwd werd. De roodgaderde en uitgesproken vijflobbige bladeren vertonen sterke gelijkenis met de op de wanden van de graven van Luxor (Egypte) geschilderde druivenbladeren. Hij zou dan door de Feneciërs zijn meegenomen naar Spanje, Italië en via het Rhonedal naar het noorden van Frankrijk en Duitsland.

Verhaald wordt dat de Chasselas-stekken afkomstig zijn uit de buurt van Cahors en anderzijds dat ambassadeur Vicomte d'Auban ze ten tijde van François I meebracht uit Konstantinopel. Ampeoloog Babo laat de koning de stokken meebrengen uit Cyprus terwijl zijn tegenhanger Bronner het op Spanje houdt als land van herkomst. Professor Pierre Galet houdt het uiteindelijk op Zwitserland waar, alleen al in de Franssprekende kantons, meer dan 6.000 ha zijn beplant met de druif die daar bekend is onder de naam Fendant. Verder treft je hem onder de naam "Gutedel" (1.250 ha) aan te Baden-Württemberg (Duitsland) en komt hij ook voor in Californië, Australië en Nieuw-Zeeland (onderdeel zoete wijn). In Frankrijk kwam hij voor in de Elzas, vinden wij hem nog in de Savoie en is hij verantwoordelijk voor de "Pouilly-sur-Loire".

Domaine de Riaux - AOP Pouilly-Sur-Loire 2012

Dit domein van Bertrand en zoon Alexis Jeannot, gelegen tegen de helling van Saint Andelain, is een oud familiebedrijf dat al ruim 200 jaar van vader op zoon overgaat. Riaux is de naam van de plek waar de wijngaard is gelegen en betekent in de volksmond "smalle stroom". De wijngaarden die voor 70% bestaan uit silex, voor 20% marnes kimméridgiennes en 10 % uit kalk, liggen op 270 meter hoogte, mooi gelegen op het zuiden en er wordt aan viticulture raisonnée gedaan.

De Chasselas druiven zijn afkomstig van wijnstokken van 60 jaar oud. De wijngaard met een bodem van mergel en silex is beplant met 6.500 stokken/ha. Het rendement voor deze wijn bedraagt 26 hl/ha, hoewel strikt genomen 65 hl/ha toegelaten is. De oogst gebeurde deels manueel, deels mechanisch. Na een pneumatische persing en een statische klaring van 12 à 24 uur gaat het sap in temperatuur gecontroleerde tanks voor de gisting. Vóór de botteling die einde maart, begin april van het volgende jaar plaats vond werd nog een lichte filtering uitgevoerd.

Sauvignon blanc

Met sauvignon komen we bij “wat heet” de edele of nog, klassieke, cépages. Zijn totale aanplant in Frankrijk beslaat 8.000 ha waarmee hij ongeveer 1 % van het marktaandeel inneemt. Voortgaande op zijn naam (sauvage ~ silva (lat) = bos) zou dit wel eens één van de oudste cépages kunnen zijn die het dichtst aanleunt bij de eerste “wilde” soort. Van oorsprong wordt hij gesitueerd in de Bordeauxstreek maar inmiddels vind je hem overal ter wereld, vooral in de koudere terroirs. Buiten Frankrijk is hij vooral aanwezig in Noord-Italië, Nieuw-Zeeland, Chili, Californië¹, Zuid-Afrika² en beperkt in Australië. Hoewel hij in de Bordeauxstreek, in combinatie met Sémillon, tot grootse dingen in staat is, denken we maar aan de Graves Haut-Brion en La Mission Haut-Brion of de zoete Sauternes Château d’Yquem, vinden we hem als mono-cépage voornamelijk in de Loire vallei, meer bepaald in de deelgebieden Touraine en Centre, en in mindere mate elders in Frankrijk als Vin de Pays of in Bourgogne (AOP Sauvignon Saint-Bris).

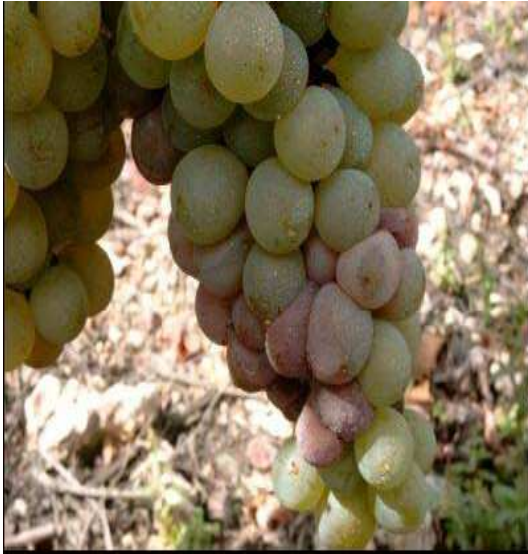
Domaine de Riaux - AOP Pouilly Fumé 2010

De druiven zijn afkomstig van een 12 ha grote wijngaard die een bodemsamenstelling heeft van 65% klei-silex, 30% Marnes Kimméridgiennes en 5% kalk de Villiers. 15% van de wijnstokken heeft een leeftijd van meer dan 50 jaar, 30% een leeftijd van +25 jaar en het overige deel tussen de 3 en 25 jaar. De plantdichtheid bedraagt 6.993 stokken/ha en het toegelaten rendement 64 hl/ha. In ons geval (2010) werd geoogst aan 60 hl/ha.

¹ Daar vooral op hout gelagerd en Fumé blanc genoemd

² Soms Blanc Fumé genoemd, naar het voorbeeld van Californië

Chenin Blanc (Pineau de la Loire)

De druif komt van oorsprong uit de Loirestreek en werd rond de 10e eeuw “plant d’Anjou” of “pineau d’Anjou” genoemd. Let wel, pineau betreft hier uitsluitend een klanknabootsing en de druif is dus geenszins verwant met die andere pinot familie. Het is dankzij Rabelais in de 16e eeuw dat de huidige naam werd gepopulariseerd. Chenin Blanc bezit goud- tot roze-kleurige druiven, die tot een compacte dubbelbenige tros samenklitten. Zij is gevoelig aan meeldauw en pourriture (indien pourriture noble krijgt men mooie likoreuze wijnen).

In Frankrijk is zo’n 10.000 ha Chenin aangeplant waarvan we het grootste deel terugvinden in de Loire. Hij wordt ook als aanvullende druif gebruikt in de schuimwijnen van Limoux. Maar de mooiste resultaten vinden we toch ten zuiden van Angers en in de Tourraine regio.

Het bijzondere aan Chenin wijnen is dat men ze jong ofwel na een 7 à 8-tal jaar hoort te drinken. Zij bezitten namelijk de eigenschap om zich na een 3 à 4-tal jaar te sluiten om dan, met totaal andere aroma’s, tot wasdom te komen. Zij beschikken over een zeer groot bewaarpotentieel.

Van deze druif proeven wij, omdat ze zo lekker zijn, 2 wijnen.

Domaines des Roches Neuves - Insolite 2012 - AOP Saumur

Doordat het over een uitzonderlijke terroir beschikt, voornamelijk door de kwaliteit van haar kalkhoudende ondergrond bestaande uit tuffeau, wordt dit domein zonder meer tot één van de beste van Saumur gerekend. Het bestaat sinds 1850 en vanaf 1990 is het in handen van Philippe Germain. Eén van zijn eerste beslissingen was het domein van 22 ha te converteren naar biodynamie. De man heeft slechts twee grondregels:

- kleine rendementen
- oogst bij volledige maturiteit van de druiven

Meer recent werd een volledig nieuwe ondergrondse cuverie geïnstalleerd die de man moet toelaten de wijnen per perceel en temperatuur gecontroleerd te vinifiëren. Een andere karakteristiek is dat alle wijnen worden gemaakt op nieuw hout

Voor de wijn l’Insolite zijn de druiven afkomstig van de lieu dits les cerpes en saint Vincent. De bodem bestaat in beide wijngaarden uit kalkhoudende klei en slib met keien van zand- en vuursteen. De oogst geschiedt manueel en wel in 2 triages. De alcoholische gisting vindt plaats in ovaal fouders van 12 hl. De fermentatie neemt on-

geveer 4 maanden in beslag waarna de wijn verder wordt opgevoed sur lies fines gedurende 12 maanden en dit alles op lage temperatuur en, zoals reeds aangegeven, op nieuwe eik.

*Domaines de la Charrière (Gigou) - Clos St-Jacques 2010
AOP Jasnières*

Joël Gigou was eigenlijk een artiest in smeedwerk maar in 1974 beslisten hij en zijn vrouw Sylvie het roer om te gooien. Zij installeerden zich te La Chartre-sur-Le-Loir, zijnde midden de appellations Jasnières en Coteaux du Loir. Joël is een autodidact met een zeer sterk karakter. Van bij aanvang was het zijn bedoeling dat over zijn wijnen zou gepraat worden. In 1998 vervoegt zoon Ludovic het domein, later gevolgd door dochter Dorothée. De familie Gigou gaat uit van het principe : de natuur maakt de wijn, wij zijn er enkel om het proces te begeleiden.

De wijn wordt gemaakt in een gewelfde kelder, uitgehouwen in de kalkstenen (tuffeau) ondergrond. Zij gebruiken alleen de natuurlijke gistcellen, aanwezig op de druiven of in de kelder, voor het vergisten van de most. Deze gisting duurt lang en op lage temperatuur, gevolgd door een opvoeding op eiken vaten.

Zodra de juiste balans gevonden, gaan ze verder met het bottelen en het opnieuw laten rusten van de wijnen. Het is pas als zij denken dat de wijn smaakt, dat ze uiteindelijk overgaan tot het verkopen van hun flessen.

De 60 jaar oude wijnstokken voor de Clos St-Jacques staan op bodem van kalkhoudende klei en keien (silex). Het rendement wordt beperkt tot 30 hl/ha en er wordt manueel geoogst. De gisting geschiedt, zoals reeds aangegeven, met eigen gistcellen, op eik, op lage temperatuur en duurt 5 à 8 maanden. De wijn wordt gestabiliseerd door oversteken (soutirage) en krijgt vervolgens nog een opvoeding sur lie van 3 à 4 maanden, eveneens op hout.

Nawoord

Uiteraard zijn er nog andere witte druivenrassen aangeplant in de Loirevallei. Zo kennen ze nog de Arbois³ druif die, ook al lijkt zijn blad iets op dat van de Savagnin, niets te maken heeft met het gelijknamige gebied in de Jura. Verder de Rayon d'Or die in de jaren 1950 nog vrij populair was in de wijngaarden van Loir-et-Cher en tot slot nog de Meslier St-François ene St-Pierre Doré, twee rassen wiens aanplant eerder onbeduidend zijn. Geen enkel van deze druiven wordt als mono cépage verwerkt, laat staan als AOP wijn.

Dat er van Sauvignon Blanc en Chenin grootse wijnen worden gemaakt mochten wij in het verleden reeds ervaren. Tenzij men de zuren onder controle krijgt lijkt de Sacy of Tressalier mij eerder geschikt als druif voor schuimwijnen. De Gros Plant en Muscadet met respectievelijk de Fole Blanche en Melon de Bourgogne konden mij ten zeerste bekoren maar, en verbeter mij als ik fout zou zijn, ik denk dat de Romorantin voor jullie wel eens de ontdekking van deze avond was. Dit is een druif die ik ruim 15 jaar geleden leerde waarderen en ik moet zeggen, ze heeft mij tot op heden nog nooit ontgoocheld.

Bronnen : gids voor alle druivenvariëteiten ter wereld van Jancis Robinson
Internet (wikipedia en respectievelijke websites van de domeinen)

³ In de Loire gekend onder zijn synoniem Menu Pineau